

Tamtamot Upsala
1915 – 1965

JAMTAMOT UPSALA
1915 — 1965

JAMTAMOT UPSALA

1915-1965

En krönika,
på Jamtamots uppdrag författad av
Sven-Bertil Jansson

FÖRORD

Flera gånger i Jamtamots historia har önskemål uttryckts om en historik över föreningens tidigare öden. Men eftersom någon sådan inte tycks ha kommit till stånd eller i varje fall inte blivit bevarad till eftervärlden, så har Jamtamot funnit det lämpligt att celebrera sin 50-åriga tillvaro genom att utge denna översikt över de gångna decenniernas verksamhet.

Skriften innehåller mycket som för en utomstående måste te sig som rent lappri, och den bör därför knappast läsas av andra än jamtar. En förhoppning är att den dock skall kunna återuppväcka angenäma minnen hos äldre jamtar, samtidigt som den ger nytillkommande bröder en liten uppfattning om vad Jamtamot har varit.

Jag har ansett det rådligt att låta olika tiders skrivare komma till tals genom talrika citat, även där de för sammanhanget inte alls är nödvändiga. Det är nämligen min absoluta åsikt att ingen bättre kan återge atmosfären kring de förflutna årens mot än dessa skrivare som själva upplevt den med sina sinnen. Citerade skrivares namn anges i regel efter varje citat.

Jamtar av äldre årgångar kommer säkert att finna denna skrift otillräcklig på flera punkter. Härtill kan jag bara säga att om jag hade haft tillgång till alla jamtars erfarenheter, så skulle framställningen ha blivit bättre. Nu är den till största delen baserad på protokollens vittnesbörd, och dessa är inte alltid goda källor.

S.-B. J.

Det nuvarande Jamtamot konstituerades den 23 februari 1915, men det har rottrådar som förlorar sig i ett förhistoriskt dunkel. Ossian Ericsson, initiativtagaren till den nya föreningen, anknöt medvetet till en sammanslutning som i Jamtamots första protokoll kallas "Jämtmot". Detta skall ha varit aktivt under seklets första decennium. Vid ett mot 1927 berättade Jens Mikael Andree om föreningen; protokollets sammanfattning lyder:

"Vidtog samkväm, varunder dr Andree höll ett längre intressant anförande om den tidigare existerande föreningen Jamtamot. Denna hade en helt annan karaktär än den nuvarande och var från början för invecklad för att kunna stå sig. Det var talaren, som gav föreningen dess namn. Han hade fått i uppdrag av Norstedt & Söner att skriva en uppsats om Jämtland, och hans forskningar gav honom då namnet "Jamtamot" från Sproted på Frösön (1907). Hans styrelsekamrater i den nybildade föreningen ansågo dock namnet Jamtamot vara bildat av begynnelsebokstäverna av talarens förnamn J. Mikael. — Många jämtar hade emellertid då en motvilja mot föreningen på grund av dess ordenskaraktär med grader och kastskillnad. I själva verket var den dock blott en fortsättning på en gammal tradition: tidigare hade jämtarna i Upsala varje termin sammanträtt på olika lokaler, spontant, frivilligt och utan ceremonier. Det fanns då många förträffliga sångare. Vid dessa symposier väcktes förslag om en fastare sammanslutning mellan jämtarna, vilket blev av år 1907. Då tillkom den första kassaboken, som numera finnes hos akademiörtagårdsmästare Örtendahl. Hos denne finnas troligen även kvar de dyrbara emblem och dekorationer, som voro de många gradernas och tjänstemännens igenkänningstecken. Dessa sköldar av arbetat silver med upphöjda emaljlinläggningar hade dock den olägenheten, att frackskjortorna blevo alldeles svarta av dem. — Föreningen upphörde efter Olanders från Häggenås ledareskap. Han var en mycket nitisk och hög broder i S. H. T. men omhuldade dessutom gärna jämtarna (Dog omkring år 1910.) Talaren själv blev samtidigt sjuk och var borta från sta'n 8—9 år,

varför föreningen som sagt upphörde. Alla de forna ledarna, varibland nämndes Kökeritz, numera lärare i Nya Elementar, samt Georg Pålsson, "Den blyge" i D. N., försvunno nämligen från staden, antagligen medförande sina ordensdekorationer." (Bertil Nordenfelt.)

Om detta referat är korrekt och om man litar på Andrees minnesgodhet, skall sålunda det tidigare Jamtamot ha existerat som organisation 1907. Men det framgår också att spontana sammankomster jämtar emellan redan dessförinnan berett marken för föreningens bildande. Det är tämligen självfallet att en liten grupp studenter inom en relativt stor nation alltid känt en viss sammanhållning; till detta har det stora avståndet till hembygden bidragit.

Om detta tidiga Jamtamot har Olof Behm meddelat, att dess enda kassa tycks ha utgjorts av en växel med nämnde Olander som utställare; den inlöstes först efter Olanders död av sterbhuset. Föreningens siste skattmästare torde ha varit Jan Norbäck. Även Behm understryker sammanslutningens karaktär av ordenssällskap.

Det nya Jamtamot hade till en början två av sina grundvalar gemensamma med den tidigare organisationen: hembygdsintresset och ordenskaraktären. Det kan vara intressant att något försöka sätta sig in i förutsättningarna för Jamtamots uppkomst överhuvudtaget.

*Förutsättningar för
Jamtamots
tillkomst*

De jämtländska studenterna i Uppsala var vid denna tid ganska få; de stod inför hotet att drunkna i Norrlands nations djup. Kontakten med den avlägsna hembygden var inte så livlig som i våra dagar; det behövdes ersättning för den. Kärleken till hembygden tycks nämligen av protokollen att döma ha varit överflödande stark. Nationspolitiskt bildade jämtarna gärna en egen fraktion för att tillvarata sina intressen.

Antalet kvinnliga studenter var också obetydligt jämfört med 1960-talets. Det medförde att de manliga studenterna var mera hänvisade till att umgås med varandra, och umgängesformerna fick sin karaktär av sällskapens ensidiga sammansättning. Ett protokoll från 1944 ger en sentida kommentar till

denna sida av saken: En broder "talade bl. a. om anslutningen till moten som i regel var större förr om åren. Orsaken härtill ville talaren se däri, att det täcka könet numera i alltför hög grad behärskar det manliga släktet i Uppsala. Detta förmodande mottogs med iskall tystnad, måhända också skuldmedveten." (Ingvar Arbman.)

Det är helt klart att existensen av ett florerande ordensväsen i de akademiska kretsarna är en av de viktigaste förutsättningarna för bildandet av Jamtamot och i synnerhet för dess tidigare utformning. Betecknande är att några av de mera framstående jamtarna också var med i något ordenssällskap. Som redan framgått var det gamla Jamtamots medlem Olander en hög broder i S. H. T. Olof Behm, som tidigt blev en av de ledande profilerna i det nya Jamtamot, tillhörde och tillhör fortfarande Juvenalorden. Även grundandet av ordenssamanslutningar hade sin aktualitet i och med att just Juvenalorden nystiftats på hösten 1906 i anslutning till det äldre sällskapet Juvenalerna.

Men utan det lokalpatriotiska underlaget hade det inte blivit något Jamtamot. Man har aldrig kunnat bli medlem utan att ha en acceptabel relation till Jämtlands län. I de reviderade stadgarna av år 1924 formuleras detta så: "Till medlem (jamt) kan inväljas i Norrlands nation inskriven studerande, som är född eller uppfödd inom Jämtlands län eller någon tid tillhört Östersunds h. allm. läroverk och som på grund därav eller eljest anser sig vara jämte." Det är ganska liberalt uttryckt; den geografiska anknytningen till länet är inte det viktigaste. Det är snarast känslan av att tillhöra den jämtländska gemenskapen som är väsentligast.

Syftet med föreningen kommer till uttryck i samma stadgar: "Jamtamot vill under formen av ett hemligt sällskap befordra ett gott kamratskap, höja intresset för hembygden samt eljest verka för dess fromma." Det är två begrepp som står i centrum för intresset: kamratskapet och hembygden. Vilken roll det senare har spelat i Jamtamots historia och på vilket sätt man verkat till hembygdens fromma skall framgå av det följande.

Men förutsättningarna för att föreningen fick detta syfte ligger naturligtvis i medlemmarnas starka känsla för hemprovin- sen. Denna känsla existerar fortfarande inom Jamtamot men dess karaktär är nog en annan nu. Under seklets första decen- nier stod man ännu under inflytande av 90-talets patos för fosterlandet och hembygden. Intresset för den svenska hem- bygden hade då bl. a. tagit sig uttryck i stora företag som grundläggandet av Skansen i Stockholm. Omtanken om det genuina folkspråket visade sig i att stora och små diktare tog sina dialekter i bruk för vers och prosa. I Värmland fanns Frö- ding, i Jämtland Åcke vars jämtmålshäften "Gott humör" kom ut från 1888 och framåt. På många områden var man ute för att försöka rädda spillrorna av en kultur som var på väg att försvinna. Säkert blåste vindarna från denna hembygdsrörelse betydligt starkare genom sinnena på dem som startade Jämta- mot än på dem som nu leder föreningens öden.

*Nygrundan-
det 1915*

Det var alltså en vinterdag under första världskriget som Jämtamot återupplivades. Fem jämtar var närvarande vid detta tillfälle, nämligen:

Fil. mag. Ossian Ericsson

Fil. kand. Pehr Lugn

Jur. stud. John Andersson

Jur. stud. Gösta Wikegård

Med. stud. Waldemar Ocklind

Samtliga fick plats i den styrelse som fastställdes; till denna räknade man även med att kunna foga den icke närvarande fil. kand. Karl Nilsson. Pehr Lugn blev föreningens första ordfö- rande, och på den posten blev han kvar ett och ett halvt år. De övriga styrelseledamöternas benämningar var på detta tidiga stadium: v. ordförande, sekreterare, skattmästare, gillevärd, ceremonimästare.

*De första
jämtarna*

Det nya Jämtamot hade sin upprinnelse i "det s. k. Ossians matlag, som åtminstone tidvis åt på Fyris matsalar, varifrån det ofta nog förflyttade sig till Gästis." *Ossian Ericsson* blev föreningens förste ceremonimästare, och han sägs vid de hög- tidliga riterna ha officierat "med pontifical grandezza". Initia-

tivtagaren härstammar från Rödön och bor nu i Nyköping som pensionerad från sin tjänst som läroverksadjunkt.

Pehr Lugn var bördig från Undersåker. Han ägnade sig åt egyptologi och blev mycket berest, eftersom han bl. a. gjorde arkeologiska utgrävningar i Nildeltat. Han kom ut med flera smärre vetenskapliga verk, dog emellertid tidigt. *Gösta Wikegård*, blev sedermera jurist i Stockholm. *Valdemar Ocklind* från Ocke, Mörsil, blev läkare och flyttade till Uddevalla och dog tidigt. *Karl Nilsson* är den ende av de första jamtarna som ännu är bosatt i Uppsala. Han är född på Norderön. Inom Norrlands nation spelade han en gång en roll i sin egenskap av gillevärd, då han lär ha revolutionerat nöjeslivet genom att införa kavajskutten.

Till det nämnda matlaget hörde också *Ragnar Berg*; han invaldes i styrelsen vid föreningens andra sammanträde fyra dagar efter nystiftandet. Han var jurist med placering i Strömsund, Umeå och sedan som ombudsman i Stockholm. Bland dem som senare under den första terminen blev intagna i Jamtamot märks särskilt *Olof Behm*, som hösten 1916 efterträdde Lugn som överhövding. Han härstammar från Näs och är som bekant ännu aktiv som advokat i huvudstaden. Behms betydelse för Jamtamots existens under de gångna femtio åren har varit mycket stor; han har varit en av föreningens stöttepelare.

De konventionella benämningarna på styrelsens ledamöter befanns redan de första dagarna otillfredsställande. Eftersom det var fråga om ett förbund av jämtar ville man också ha jämtska ord i stället för de svenska och utländska. Föreningens andra protokoll, av den 27 februari 1915, säger bl. a. "Diskussion om namnfrågan. Denna fråga bordlades tills några förslag erhållits av herrar Äcke i Myssjö och Walter i Mörsil." Det är ovisst om det här gäller styrelsen eller om man ännu tvekade om namn på föreningen. Under alla händelser är det säkert att Ossian Ericsson och Gösta Wikegård kommitterades för att få fram förslag till styrelsens titlar. Redan i början av mars är dessa tydligen färdiga med sin uppgift: titlarna överhövding och hövding förekommer i protokoll från den 5 mars.

Styrelsen

*Ossian Ericsson och Olof Behm vid stormotet 1955.
I mitten ÖH Bengt Magnusson.*

Den 16 november 1915 valdes delvis ny styrelse, och protokollet från detta visar att kärnan i styrelsen sådan den har förblivit under decenniernas lopp fanns fullt utbildad redan då. Följande medlemmar har sedan dess alltid ingått i styrelsen.

Överhövding — fungerar som ordförande vid mot och styrelsesammanträden samt företräder föreningen utåt.

Hövding — ersätter ÖH i hans frånvaro; skall också enligt ett beslut av år 1965 vara materialförvaltare.

Gode — leder intagningsakten och förvaltar föreningens arkivalier.

Sjuman — biträder goden och vid behov övriga styrelseledamöter.

Skrivare — upprättar redogörelser över mot och styrelsesammanträden och ombesörjar kallelser till mot.

Gillevärd — svarar för festverksamheten.

Fogde — är föreningens skattmästare.

Vårterminen 1923 inrättades en post som sånganförare. Den-

ne fick snart titeln Lekare med uppgift att svara för sång och underhållning under moten. 1929 infördes ett ämbete som Munskänk; denne skall biträda gillevärden. 1943 ansågs munskänken överflödig och ämbetet avskaffades; sedan 1955 är det emellertid återinfört.

Numera är det bara intagningsceremonin som erinrar om att Jamtamot under sina första år till en del var att jämföra med ett ordenssällskap. Men i själva verket förekom ända till hösten 1920 även gradindelning. Det fanns fem grader; de som upptogs i den lägsta, d. v. s. första graden, kallades småjamtar. Storjamt var den som försatts i femte graden, t. ex. ceremonimästaren som automatiskt hamnade i denna. Vårterminen 1920 väcktes av Olof Behm förslag om borttagande av gradsystemet. Efter en livlig diskussion med många inlägg för och emot hän-sköts frågan till styrelsens behandling. Vid nästa mot samma termin framlade styrelsen ett förslag i ärendet varom protokollet skriver:

”Föredrogs Styrelsens förslag till upphävande av gradindelning vari betonades dels att medlemsantalet vore så litet att gradindelningens bibehållande endast skulle verka söndrande, dels att kontinuiteten bland medlemmarna vore alltför bristande och slutligen hade proven till de olika graderna varit av en art, som ej hade det minsta med vårt hembygdsintresse att skaffa, varför Styrelsen hemställde till motet om gradindelningens slopande, dock med bibehållande av receptionsmysterierna. Härpå följde en synnerligen livfull, het och långvarig, men dessbättre oblodig diskussion, som slutade först när Lisa för sjunde gången förklarade att supén var serverad.” (Erik Amnéus.)

Dessa motiveringar befanns vägande och i november 1920 klubbades förslaget. Titeln ”storjamt” är fortfarande i bruk men har — ovisst när — fått en ny innebörd. Till storjamt kreeras person som på särskilt förtjänstfullt sätt gagnat föreningen; det är alltså fråga om ett slags hedersledamotskap.

De hemliga intagningsceremonierna kan inte dryftas utförligt i tryck. Det kan bara påpekas att de särskilt under 50- och

*Jamtamot
och ordens-
väsendet*

*Insignier
m. m.*

60-talen utsatts för en nödvändig rationalisering. Alla prov kan numera inte genomföras, eftersom de med de nu vanliga stora antal recipiendi skulle ta allt för lång tid i anspråk: dessutom finns ingen bland de unga jamtarna som är riktigt införsatt i mysterierna. Vanligt är nu att en förenklad version av en del av den gamla intagningsordningen genomförs och kombineras med en enkel utfrågning i "hembygdskskap".

Under tidernas lopp har jamtarna skaffat sig en mängd insignier och föreningstecken. Av dessa tycks "Den äldstes sköld" härstamma från det gamla Jamtamot. Det konstateras i ett protokoll 1932 att den återbördats till motet från akademi-örtagårdsmästaren Örtendahl, hos vilken den tidiga föreningens insignier förvarats. Det beslöts 1932 att skölden vid mot skulle bäras av den till åren äldste jamten, vilket vid detta tillfälle vållade lite oro, eftersom förre östersundsrektorn C. A. Hägglund var äldst och hans böljande skägg inte lät den vackra skölden komma till sin rätt.

Andra tecken och föremål i Jamtamots ägo är av yngre ålder. Styrelsen bär nu som förr sina band över axeln; däremot har de gamla emaljerade funktionärstecknen att bäras på kavajuppslaget, omnämnda på 30-talet, spårlost försvunnit. Fortfarande tjänar ett gammalt ärevärdigt matsäcksskrin till att förvara vissa av föreningens äodelar. Det anskaffades 1917 av Leonard Estensson i hans hemtrakt Undersåker; från och med följande år var det i bruk i Jamtamot.

I vida kretsar är väl Jamtamot numera mest känt för sina röda luvor. Dessa huvudbonader, som vid intagningen överlämnas till den nye jamten som tecknet på hans medlemsskap i föreningen, infördes år 1920. Det var Olof Behm som tog initiativet. Mössorna överlämnades till jamtarna vid ett mot i april. Behm, som då var föreningens gode, var förhindrad att personligen närvara, men protokollet berättar hur "den frånvarande goden genom br. L. Faxén höll ett spirituellt tal om Jämtland och jämtar och avslutade detta med en anmodan till bröderna att öppna vissa mystiska kuvert, som placerats vid varje kuvert — och si! i varje kuvert låg ett ex. av den gamla

jämtska "tegmen capitis rubrum", hoc est: röluva med tofs. Omnibus havande satt på sig mössibus, bröt spontant ett jubel fram, som i anseende till intensiteten var så mäktigt att det sig i ord ej beskriva låter, tofsis dinglandis." (Erik Amnéus.)

Det är inte att ta miste på förtjusningen över luvorna. Den har också hållit i sig i fortsättningen. Till form och färg skall luvan erinra om den huvudbonad som i forna dar prydde jämtars skallar men som en ung jamt nuförtiden knappt ens känner till genom hörsägen. Rätt snart kom också inom föreningen i bruk en variant av den röda luvan med vitt bräm. Den utgör tecknet på värdigheten som storjamt. Redan 1923 talar protokollet om en sådan luva. Det kan också nämnas att det under 60-talets första år har uppstått en tradition att pryda den yngste vid varje mot med en helvit stickad mössa.

Utom Den äldstes emblem har Jamtamot emellertid också en annan och större sköld. På den är målade Jämtlands och Härjedalens vapen. Förslaget till anskaffande av vapensköld tycks härröra från S. H. T. Kihlgren, som framförde det år 1924 i egenskap av föreningens fogde. Bertil Nordenfelt, då skrivare, skaffade fram själva skölden, och Carl Zetterström påtog sig att i samarbete med konstnärer svara för utsmyckningen av den. Efter livliga diskussioner om dennas utformning pryddes den av Zetterström och konstnären Anders Liljeqvist med de nämnda vapnen. Avtäckningen ägde rum i februari 1925. På 30-talet tycks skölden på något sätt ha försvunnit, men vid 40-årsjubiléet 1955 hade den kommit till rätta och det var dags för ny avtäckning. Härom berättar protokollet: "Efter diverse prassel lät ÖH (Bengt Magnusson) papperet falla från Jamtamots vapensköld, som efterlysts i närmare 20 år. Vem skulle ha kunnat prestera det utomordentliga detektivarbete, som lett till sköldens tillrättaskaffande, om icke Storjamten och landsfiskalen A. O. Holmqvist? Återseendets glädje blev stor, möjligen något delad för Calle Zetterström, som ansåg sig ha satt för stor mule på älgen och nu fick finna sig i ett slut på det mångåriga nöje han haft i sköldens försvinnande. Med stor enighet beslöts, att skölden i fort-

sättningen skulle reflektera sin glans över ÖH:s rygg vid moten.” (Tage Roos.)

Jamtamots sigill brukar pryda de till intagning kallade jamtarnas kallelsebrev. Det upptar bilden av en luva och runt om denna texten ”Jamtamot Upsala”. Sigillstampen är utförd av juvelerare Pelle Andersson i Östersund efter ett utkast av jamten Arvid Gudmundsson. Den donerades 1936 av dåvarande överhövdingen Nils Landin. Ordförandeklubba fick föreningen våren 1959, då en sådan donerades av den avgående överhövdingen Gösta Heilborn. Under sistlidna verksamhetsår (1964—65) har ett nytt igenkänningstecken införskaffats, en liten nål att bära på kavajuppslaget. Den har formen av ett ”J” med en röd triangel överst.

Verksamhet

Om Jamtamots verksamhet torde man kunna påstå att den på det stora hela inte har genomgått några betydande förändringar under sina 50 år. Att främja det goda kamratskapet och intresset för hembygden har varit dess huvudsyften. Däremot lär det vara obestridligt att umgängestonen inte är densamma nu som vid föreningens start och senare. Men det är ett öde som har drabbat studentlivet överhuvudtaget, möjligen med undantag för vissa särskilt skyddade kretsar. Det är ett ganska naturligt förhållande att äldre jamtar ofta har lite svårt att finna sig tillrätta i dagens motmiljö. Skillnaden mellan exempelvis 10-tal och 60-tal bör här liksom i andra sammanhang vara rätt stor. Det torde tjäna föga till att beklaga detta, även om den som studerat Jamtamots redogörelser för fem decennier ganska ofta finner den äldre atmosfären mera tilltalande än den yngre. Initiativviljan bland jamtarna tycks ha varit större förr när det gäller att komma med anspråkslösa men glada bidrag till underhållningen vid moten.

Motmiljöer

Det gångna halvseklets händelser har utspelats i ett flertal olika miljöer i Uppsala och dess närhet. Föreningens sammanträden under det första verksamhetsåret hölls på Övre

Gästis, men från och med 1916 återfinns jamtarna i en omgivning som de så småningom endast av nödtvång övergav. Det var krogen Phoenix i vars övre våning moten ägde rum. Denna gamla praktfullt borgerliga restaurang med inredning från 1800-talet var mycket populär bland studenterna. Innehavarinnan, Stina Pettersson, dog emellertid 1933, och följande år skattade även krogen åt förgängelsen.

Om Phoenix stora betydelse för borgare och studenter har Gustaf Näsström bl. a. vittnat i en tidningsartikel från december 1933, strax efter fröken Petterssons död. Han beskriver den kulturhistoriskt intressanta inredningen med dess kakelugnar, gaskronor, speglar i förgyllda gipsramar, oljetryck, vapensköldar, piedestaler med slokande palmer, soffor och stolar i 1800-talsrokoko, bilder från Gluntarnes Uppsala och mycket annat. Sedan ger Näsström några intryck från ett mot som han bevistat i denna miljö:

"Härom kvällen hade jag tillfälle att iaktta en dylik gammaldags fest bland mina landsmän inom Norrlands nation. I Stockholm skulle liknande former vara otänkbara, men på Phoenix tedde det sig organiskt och logiskt, att de bleka och magra studentpojkarne sutto kring långbordet i toppiga rödluvor av den typ, som en gång kom Karl XIV Johan att fråga, om jämtbönderna voro jakobiner, och med emaljerade funktionärstecken på rockslaget och broderade sidenbantlär över axeln. En sådan kväll lever hembygdsromantiken frodig och frisk. Provinshymnerna klinga, sånger på landsmål locka till unison energi, och Gaudemus igitur exekveras sittande och stående på stolarna och med hand i hand i en vinglig brödrakedja nu som för århundraden tillbaka."

Den 29 april 1934 hölls det sista motet på Övre Phoenix. Det var en tung dag för jamtarna. Uppbrottet från den gamla stamlokalen tycks ha skett i en stämning som om en stolt epok hade nått sitt slut. I protkollsboken är efter redogörelsen för detta mot inklistrade Näsströms nyss citerade artikel, som profeterar om Phoenix rivning, ett exemplar av de då gällande stadgarna och likaså ett exemplar av Jamtamots då åttasidiga

sångbok; ett tecknat porträtt av en storjamt och ett tal skrivet och hållet på jämtska av Alan Kristenson är också fogade till redogörelsen. På stadgeexemplaret står skrivet med Kristensons handstil: "Skåde Du senfödde jamt sångboka, lagboka, storjamten, allt stöttepelare vid våra dådkraftiga, glädjerika, dråpeliga mot på gamla Phoenix."

Alan Kristensons tal vid detta sista Phoenix-mot manade fram undergångsstämningen. Han föreställer sig att några gamla, avlidna jamtar lämnar kyrkogårdarna för en stund, när de erfar att de unga sitter och gonar sig på Phoenix. De presenterar sig med dessa ord:

Mæ va int mång, men mæ va jamtlannskæra
å hadde Jamtlann mæ oss heimifråun,
de va nog dæ, som gjorl, mæ bähllte bæra
de varsst ta möen härrmæ Fyrisåun.

Jamtamot samlat på Phoenix 1931. Storjamten är Eric Festin.

Och till sist manar de långväga gästerna de unga jamtarna att dricka och sjunga, innan hotet mot Phoenix går i uppfyllelse:

Jo dreckan u — snart ber dom una glasa,
sæn löne klennt te be te fåu in fleir.

Å sjongan ut — snart kom dom hit å kasa
deck herifråun å shlepp int in deck meir.

Sæn duk dom ta å ber ut borla

å löfft ta döran tyst å flött bortt ahlit.

Å, Gamle Phoenix riv dom jams mæ jorla
— sæn tror je henan kom te blåuse kahllt.

Dåu tarves sekert nog e varm e luve
te känne live trivsamt, lugnt å stihllt,
når tjærrd å mårsker lægg se ne å ruve,
å kring deck illvinn tar på vine vihllt.

Sedan Jamtamot liksom alla andra gäster drivits ut från Övre Phoenix, började för föreningen en tid av flackande. Efter 1934 har mot hållits på följande lokaler inom Uppsala: Övre Gästis (senast 1941), Rullan (senast 1943), Hushållsskolan, Flustret och Norrlands nation (företrädesvis Gula salongen). Från och med 40-talet blev det allt vanligare att hålla till på nationen, där man bl. a. har möjlighet att på egen hand åstadkomma billigare supéer. På 50- och 60-talen har alla Uppsalamot gått av stapeln inom nationens väggar.

Men Jamtamot har också med förtjusning ägnat sig åt utfärder. Det tycks dock vara först med 40-talet som denna verksamhet skjutit någon fart för att så småningom utbilda sig till en tradition. Dessförinnan finns det bara ett par exempel på mot utanför stadens hank och stör. Tydligen hade man förr, när man hade tillgång till de gamla fina krogmiljöerna, inte samma behov av miljöombyte som våra dagars jamtar, som säkert stundom känner sig lite uttråkade av den inte särskilt inspirerande nationsmiljön.

Den första utfärden daterar sig till den 12 maj 1918, då målet var Sigtuna Stadshotell. Till mälärstaden kom jamtarna med ångbåt, men hemresan blev ett problem. Protokollet ger en god bild av ett dåtida mot: "Stämningen var ganska hög

Utfärder

och diskussionen livlig. Br. Ekefelt föreslog, att inga ödesdigra beslut skulle fattas. Jamtamot beslöt i enlighet härmed. Här-
efter utspann sig en livlig debatt om problemet hemresa till
Upsala. Undertecknad föreslog skjuts till Märsta och därefter
per järnväg till Upsala. Br. Ekefeldt yrkade avslag, ansåg,
att förslaget om fortplantning var mindre lyckat och ville i
stället föreslå, att jamtarna skulle stanna kvar över natten i
någon av Sigtunas berömda ruiner. Br. Breijer instämde och
förordade S:t Pers ruiner. Härpå följde en livlig diskussion.
Br. Ekefelt föreslog kompromiss mellan sitt och underteck-
nads förslag: Jamtamot skulle stanna i Sigtuna, tills staden
fått järnväg. Undertecknad kunde ej gå med på kompromis-
sen. — Br. Pekka föreslog en mellankommande grogg, som
skulle verka som tankeställare, innan beslut fattades. Detta
besluts. — Intermezzo: Ö. H. fattade glaset och talade vid en
bottenföck om den eviga våren, om Mälarens blå vatten och
om människornas odödliga själar. 'Det blånar i skyn och det
blånar i böljorna. Vi höra sparvarna genom väggarna. Vi ha
rest till Sigtuna för att fira vårens ankomst till oss. En helig
ande svävar över oss, den eviga vårens ande. Det har Söder-
blom sagt. Leve våren!' — Undertecknads förslag om skjuts
till Märsta besluts med tre röster mot två." (Fredrik Åhman.)

Det dröjde till 1924 innan nästa utfärd kom till stånd. Den
blev i stället mycket livlig. Resan ställdes till Länna Gästgi-
vargård, och det var mitt i juli. Trots tidpunkten tycks åtta
jamtar ha deltagit under ledning av ÖH John Lindgren. Be-
varade bilder, tagna av Anton Andersson och Bertil Norden-
felt, avslöjar att man både badade i ett mycket vackert väder
och åt en förträfflig måltid. Det utförliga protokollet talar
om livliga diskussioner, vartill det blir anledning att återvän-
da längre fram.

Sigtuna fick besök av jamtarna även 1960 (Värdshuset
Draken). Vårdsätra gård gästades två gånger på 50-talet, och
på 60-talet har en resa till Skokloster varje vår blivit en insti-
tution. Dit ställs färden med förhyrd båt, vilket befriar från
hemfärdsbekymmer. Det har också varit vanligt att vid Sko-

klostermotet förrätta nyval av styrelse utomhus i vårgrönskan i slottets närhet. Från 1957 är det också tradition att varje december resa till Särsta värdshus i Knivsta; det har blivit platsen för det märkliga Luciafirandet.

Medan Bo Kjellberg, nu professor i Stockholm, var aktiv i föreningen, blev Jamtamot fyra gånger inbjudet till hans Dragontorpet i Skuttunge. Det var 1947—49 och 1951. Redogörelserna från denna lantliga reträtt skvallrar om glada samkväm med surströmming, bastubad och skogspromenader med vilsegångna jamtar. Men bara de tre sista av de fyra moten finns protokollförda, men dessa alluderar på det första, då något anmärkningsvärt måste ha inträffat. Den fjärde Skuttungeredogörelsen förkunnar nämligen att "de diplomatiska förbindelserna Jamtamot—Skuttunge Brandcorps alltjämt är ett känsligt ämne och därför lämpligt objekt för varsamt handhavande." (Bure Holmbäck.) Vid motet 1947 gick det tydligen så hett till att Skuttunge brandkår fick göra en utryckning. Alltsedan dess tycks brandchefen på platsen ha gripit till brandsprutan så snart en rödluva visat sig i trakten.

Antalet mot per kalenderår har i genomsnitt varit fyra till fem med en variation från noll det sämsta året till åtta det bästa. Föreningen har haft sina kritiska år. Från 1919 finns inte ett enda mot protokollfört, och hela 20-talet visar låga siffror. 1922 och 1926 hade vardera 1 mot, och 1921, 1925, 1927 samt 1928 visar upp vardera 2 mot. Bättre var det på 30-talet då siffrorna konstant är 4 eller 5 per år, dock ej för 1939. Detta år hann man bara med två mot innan krigsutbrottet kom. Några jamtar samlades även den 4 december bara för att konstatera att världshändelserna krävde att motet inställdes. I stället för motsredogörelse upptar protokollsboken för denna dag en strof, skriven av Torkel Bragée:

Förändring är den lag Ditt öga spårar,
när kriget gör sitt grymma plundringståg.
Förvånat minns Du farna, fagra vårar,
då blom och ljuvligt lugn Du hänryckt såg.
Vi sitta här den allra sista kvällen,

Antal mot

ett trofast starkt, ett jamtskt triumvirat.
Vi tacka nu för allt. På skilda ställen
vi för varandra slåss: men ej av hat.

Helt naturligt blev krigsåren magra motår, men verksamheten var ingalunda nedlagd. 1940 och 1941 hölls vardera 1 regelrätt mot, 1942 hölls 3, de två följande åren vardera 2 mot. Från 1945 har årsgenomsnittet varit något över 5 mot. Dock gapar en lucka i protokollsboken för år 1953 och 1954 (så när som på ett decembermot). Här föreligger ett skrivatslarv; mot förekom regelbundet även denna tid.

På 60-talet har motfrekvensen blivit högre än någonsin. Kulmen nåddes kalenderåret 1964 med inte mindre än 8 mot.

Förhand- lingar

Formerna för samvaron under moten förtjänar ett eget kapitel. Förhandlingarna har som regel klarats av före supén. Om dessa är inte så mycket att säga, annat än att de strikta föreningstekniska reglerna allt som oftast har fått sitta emellan, när idéer och hugskott har börjat virvla runt i jamtarnas skallar. Med andra ord, relativt fria former tillåts även under förhandlingarna. Men även inom Jamtamot har kommittéseriet härjat. Längst gick det 1961 då en tvåmannakommitté tillsattes med uppgift att ta reda på hur många kommittéer som icke avslutat sitt arbete och alltså fortfarande befann sig i verksamhet inom föreningen. Resultatet blev chockerande.

Segslitna diskussionsfrågor har ofta fallit jamtarna i smaken. Här kan man nämna den ofta uppflammande debatten om kvinnornas ställning i förhållande till Jamtamot. Sedan föreningen en gång konstituerats som enbart manlig, har kvinnorna betraktats med stor misstänksamhet. Flera gånger har förslag kommit upp om arrangerande av mot med damer. 1930—31 förekom en lång serie diskussioner över detta ämne. I en redogörelse från denna tid läser man följande: "Den femtielva gånger bordlagda frågan om Stormot med damer upptogs till behandling. Br. Fastborg undrade om Jamtamots traditioner gävo stöd för slikt med damer. Storjämten br. Örtendahl upplyste att under hans tid hade man inga Stormot med damer. Br. Fastborg ansåg det då vara brott mot förfädren ...

och yrkade på denna frågas definitiva avfärdande och bannlysande. Efter en kort diskussion segrade br. Fastborgs förslag. Frågan nedlades för evärdeliga tider. Hic jacet . . ." (Erik Lindgren.)

Men 1936 hade frågan vilat tillräckligt länge. Protokollets korta resumé av vad som då hände visar tummen ned för kvinnan: "Beslöts, att ett stormot skulle anordnas i början av maj, och att detta mot ej skulle få besudlas genom kvinnors närvaro." (Gustaf Lidén.) Men trots det dokumenterade motståndet på den här punkten har ändå under historiens lopp åtminstone fyra mot med damer hållits, nämligen 1947, 1949, 1956 och 1958. Innan beslut fattades om det sista av dessa, ägde en animerad debatt rum. Det var vid Luciamotet på Särsta värdshus. Redogörelsen berättar: "...så mycket står klart att det var ÖH (Gösta Heilborn) som började. Han ville inbjuda kvinnor till ett vårmot, av vilken anledning är obekant, ehuru insinuationer icke saknades i fortsättningen. Herrar Victor och Jansson protesterade. Får de (kvinnorna) en gång sin fot innanför Jamtamots dörrar kommer de att tjata sig till flera gånger och sedan har vi dem över oss, sade herr Victor och bad att redan på detta stadium få reservera sig för den tolkning detta yttrande eventuellt kunde komma att få i protokollet. — — — Herr Lindhammar upplät då och då sin stämma föreslående att Jamtamot borde omdöpas till kvinnohatarklubben, för vilket han senare med acklamation valdes till Lucia. Efter ytterligare synpunkter blev det så beslutat att inbjuda kvinnor till det mot där medlemmar av Jämtlands Gille förekom, det ansågs av någon anledning tryggast så, och allra sist utbragte Jansson en skål för alla kvinnor." (Staffan Granberg.)

Ett annat diskussionsämne av varaktig natur är frågan om inval av recentiorer. Det problemet tillhör det senaste decenniet. Jamtamots stadgar av år 1945 innehöll en passus om att man måste ha varit inskriven vid universitetet i två terminer för att kunna bli invald i föreningen. Jamtamots tidigaste stadgar har ingen motsvarighet till detta krav. Under 60-talet

har punkten diskuterats livligt och beslut har fattats i båda riktningarna. De som har hållit på tvåterminskravets avskaffande har bl. a. åberopat synpunkten, att det är just i början av sin Uppsalavistelse som studenten behöver det stöd som kamratskapet i Jamtamot kan skänka.

Matvanor

Efter förhandlingarna har vid moten som regel följt supé. Under tidernas lopp har jamtarna hunnit sätta i sig stora kvantiteter rostbiff, pytt i panna och andra läckerheter. Man får förmoda att de kulinariska njutningarna var större (och dyrare) förr, när moten ägde rum på krogar, än nu när gilleverket själv ofta svarar för mathållningen. Vissa särskilda mattraditioner har utbildats. Sedan ovisst hur länge existerar seden att varje vinter ägna ett mot åt ärtsoppa med varm punsch. Luciamotet i december bjuder numera också alltid på julbord. Äldre än dessa traditioner torde vara bruket att låta höstterminens första mot, det stora receptionsmotet, insvepas i fräna surströmmingsångor. Det framgår av handlingarna att man några gånger velat låta hemprovinsens maträtter komma till heders. Tunnbröd, getost, messmör och till och med kornmjölsgröt har vederkvickt jamtarnas halsar och magar. Vid 40-årsjubiléet frossade man på laxöring, och vid 50-årsfesten hade rensteken rykande åtgång.

Aktivitet och stämning under moten

Varje jamt torde ha sina egna minnesintryck av aktivitet och stämning vid de mot han deltagit i. Följande redogörelse från 1930 borde kunna tjäna till att hos de flesta uppväcka slumrande minnen:

"Tungornas band löstes. Br. Rappe (OH) talade för kh. Järnefors, som efter detta fann sig nödsakad att framsäga sitt föredrag om Härjedalen. Det inleddes på ett utomordentligt sätt med ett beklagande av att så få härjedalingar fanns i Jamtamot, men följdes detta av ett storslaget löfte att snart komma med en kull dylika. Sedan skildrades slag i slag sjöar, floder, folk, fjällkor, vägglöss o. s. v. på ett oförliknligt sätt. Föredraget avtackades av de alltid tacksamma bröderna med livliga handklappningar. Så följde talens mångfald och "Gamla klang" och fann br. Rappe tiden mogen för presen-

tation. Började själv med att omtala sitt namn och gav så en etymologisk förklaring av detsamma betydande att det betydde "svart häst". Skrivaren väntade sedan med spänning att få höra andra märkeliga djur uppenbara sig, men tyvärr skedde icke så. Br. Sundström fann härefter tillfället lägligt att avtacka avgående br. OH och Skrivaren och spelade på sin själs strängar en vacker komposition, börjande med ett mollfärgat, mörkt orgelpreludium men sedan frambringande allt ljusare toner och slutande i en yster galopp, med vilken han förpassade br. OH till skönhetens värld, och utnämnde br. Skrivaren till stridsman.

Nu började stämningen bli virrig och alltflera anmälde sig såsom villiga att hålla tal. Broder Rappe hov upp sin röst och talade stort och prima för br. S. H. T. och krönte honom under pomp och ståt till Storjamt. Allt folket jublade och br. S. H. T. tackade med av rörelse darrande stämma för den oförtjänta äran. Hurrarop och sång och tal. Kh. Järnefors talade känsligt om den inre världen och farbror Hägglund likaledes, om landet där uppe i Norden, Jämtland. Så sjöngs det igen och grep så småningom den stora oredan omkring sig, och lycklig som endast en jämt kan vara tog br. Skrivaren sin rock och vandrade sorglös hem, ansvarslöst lämnande skrinet och redogörelseboken kvar på Phoenix. Så går det nu en gång till i denna världen." (Gösta Eriksson.)

Skrivaren har här i en enda paragraf lyckats få med de stående motinslagen, nämligen den inbjudne gästens tal, det spontana talandet bland jamtarna, hembygds känslan, sången och glammet. Och ett blir man säker på när man studerar motsredogörelserna: jamten är inte tystlåten. Historien vet att berätta om åtskilliga tal, korta och långa, som tjänat som underhållning vid moten. Ett mot 1917 slutade ute i naturen efter att i vanlig ordning ha börjat på Phoenix:

"Nu vidtog supén och därmed de fria formerna. Talens mångfald lifvade kollationen, som sedan i den ljusa vårnatten fortsattes ute i den vaknande naturen i hägnet af stadsparkens nylöfvade träd. Här fick våren motta jamtarnas eldiga häls-

Tal

ning från den på alla sidor af vatten skyddade Kärleksön under det de hit ledande vägarna noggrant bevakades af trogna och handfasta jamtar. Från den på sin höga piedestal tronande urnan ljödo talen för de afgående funktionärerna, afskedet till Åström och hälsningen till våren. 'Glömmer att fråga, glömmer att tänka, sjunger och roger er och danser på tå' tonade ut öfver den sofvande staden och allt under det solen steg upplöstes så småningom terminens sista Jamtamot." (Lars Faxén.)

Särskilt engagerade talare

För de stora insatserna på detta fält har naturligtvis de speciellt engagerade talarna svarat. Det är ett imponerande antal kulturpersonligheter som har delat med sig åt jamtarna av sina kunskaper på vitt skilda områden. Här följer en lista på de föredrag och kåserier som hållits i Jamtamot under de gångna fem decennierna; uppräknningen är inte riktigt fullständig beroende på att protokollen inte ger tillräckligt klara upplysningar om tal och talare i vissa fall, men vad som saknas utgör en mycket obetydlig procent.

- 1915 Lars Faxén: Jakter och jaktliga marker inom Jämtland
- Olof Jansson: Byggnadsstil m. m. i Näs socken
- 1917 Gösta Wikegård: Frösö trivialskola
- 1918 Herman Geijer: Ortnamn i västra Jämtland
- A. O. Holmquist: Jämtlands äldre historia
- 1920 Anton Andersson: Vitror och vitretro
- 1923 Carl-Allan Moberg: Härjedalsk konstskicklighet i forna tider
- Gustaf Näsström: Johannes Magni resa i Norrland
- 1924 John Lindgren: Minnen från utländska resor
- Gustaf Näsström: Med Olof Rudbeck och Karl XII genom fantasiens och verklighetens Jämtland
- 1926 Bertil Nordenfelt: Gamla julseder
- 1927 Ernst Arbman: Jämtländsk folkmusik
- J. Mikael André: Om det gamla Jamtamot
- 1928 Bertil Nordenfelt: Professor Carl Zetterström
- Carl-Allan Moberg: Musiken vid Uppsala universitet i äldre tider
- 1929 Harry Söderman: Glotzelfynden
- Olof Behm: Jämtens psyke
- Erik Amnéus: Om en världsomsegling
- Eric Festin: Ovikens gamla kyrka
- 1930 Herman Geijer: Några jämtländska ortnamnsfrågor
- Ernst Arbman: Lapp-Nils
- Viktor Järnefors: Om Härjedalen

- Ernst Arbman: Jämtarnas foror genom Medelpad
- 1931 Emanuel Eriksson: Härjedalens ansikte
Ivan Örtendahl: Om en Afrikaresa
C. A. Hägglund: Om rektorstiden m. m. i Jämtland
- 1932 Gustaf Näsström: Reseinytryck från Tjeckoslovakiet
Emanuel Eriksson: Jämtländskt fäbodväsen
Carl Lindberg: Folkminnen från Jämtland
Ernst Arbman: Allmogemusiken, kyrkan och väckelsen, några tidsbilder från 1800-talet
- 1933 Walter Holmstedt: Ett radiokåseri
Stanislaw Sawicki: Jämtland i en främlings ögon
Karl Tirén: Lappmusiken och Lapp-Nils
Carl Lindberg: Om Hackås bebyggelsehistoria
- 1934 Torsten Boberg: De armfaldtska karolinernas dödsdans över fjällen nyåret 1718—19
Ivan Örtendahl: Sydvästafrika
Carl Lindberg: Ortnamn i Håsjö och Hällesjö socknar
- 1935 Hemming Steen: Jämtländska författare och publicister
C. v. Jacobowsky: Carl Zetterström. Jämtlands biblioteks grundare
Georg Dalunde: Historier
- 1936 Lars Faxén: Naturskyddsfrågor i Jämtland och Härjedalen
Hemming Steen: Jämtland och jämtarna
Gustaf Näsström: I radiobil genom Jämtland och Härjedalen
- 1937 Sven Wikström: Jämthandel under norsktiden
Bertil Carlberg: Wilhelm Peterson-Berger som musiker och kulturpersonlighet
Torsten Boberg: Björnen, Norrlandsskogens skräckdjur och humorist, i folktro och verklighet
Nils-Daniel Viklund: Intryck från en resa i Frankrike
- 1938 Carl Lindberg: Jämtländska ortnamn
Harry Söderman: Konsten att resa
Gudmar Hasselberg: Frösö trivialskola
- 1939 Carl Lindberg: Jämtländska obygdens tillbakagång
Karl Hollström: Skolminnen från Östersund på 1870-talet
- 1940 Olof Forsén: Med radiotjänst reportagebil i Jämtland
- 1941 Gudmar Hasselberg: Den svenska litteraturens utveckling efter sekelskiftet
- 1942 Gustav Hedenvind-Eriksson: Om rallare
- 1943 A. O. Holmquist: Salixkungen, lönnbrännare och annat folk
Gustaf Näsström: Krigets Amerika
- 1944 E. V. Olsson: Tre tidningsredaktörer i Östersund under senare hälften av 1800-talet
Eric Festin: Om naturskydd och hembygdsvård
- 1945 Gustaf Näsström: Förberedelser inför sommarutställningen i Östersund
- 1946 Nils Thomasson: Färgfilm från Härjedalen
Hemming Steen: Jämthistorier
Anton Andersson: Färgbilder från Det heliga landet

- 1947 Gustaf Näsström: Om 1500- och 1600-tal i Sverige
Lennart Björkquist: Den äldsta fornminnesforskningen i Jämtland
- 1948 Bertil Lundman: Om Jämtlands antropologi
Allan Parkman: Resa i England
Kapten Ulin: Om urjämten
Emanuel Eriksson: Resa till Jämtland
Lennart Björkquist: Nytt på fältet
- 1949 Nils Thomasson: Bilder från Jämtlandsfjällen
Gustaf Näsström: En konstkritikers sorger och fröjder
Lennart Björkquist: Årsrapport
- 1950 Karl Hollström: Om det gamla Östersund
Nils Thomasson: Film
Halvar Sehlin: Pilgrimsvägar
Harry Söderman: Stockholmspolisens historia
Olof Behm: Till fädrens minne
Lennart Björkquist: Årsrapport (Hällristningar vid Fångsjön)
- 1951 Gustaf Lidén: Om FN
Aksel Lindström: Om brytningstiden mellan hedendom och kristendom i Jämtland; uppläsning
L. M. Holmbäck: Campanologiska irrfärder
Lennart Björkquist: Årsrapport
Edwin Hewitt: Populära missuppfattningar om Sverige i Förenta staterna
Tage Roos: Färgbilder från Jämtland
- 1952 Karl Hollström: Minnen från 1880-talets Östersund
Bertil Flemström: Ragundabilder
Harry Söderman: Om Israel
Lennart Björkquist: Årsrapport
- 1953 Nils Agerberg: Ljusbilder från Pakistan
- 1954 Tage Roos: Forskningsresa till Spetsbergen
- 1955 Georg Dalunde: Jämthistorier
Ossian Ericsson: Om det tidiga Jamtamot
- 1956 Erik Eriksson: Bilder från Hawaii
Gustav Hedenvind-Eriksson: Minnen
Erik Eriksson: Bilder från Spetsbergen
- 1957 Nils Bååthe: Från Sydamerika
Nils-Daniel Viklund: Vattenregleringarna
Gustaf Näsström: Ett år i Klara
Bertil Nordfors: Från Java och Sumatra
- 1958 Sven-Bertil Jansson: Jamtamotshistoria
- 1959 Ragnar Arbman: Om fiske
- 1960 Östen Edlund: Idrottsresor i Grekland och Italien
Per Nilsson-Tannér: Böcker och böckers öden
- 1962 Gustaf Näsström: Linné
Åke Söderqvist/Sven Pettersson: Om TV-erfarenheter
Ivar Olofsson: Kalla fakta om is
- 1963 Anders Jansson: Konsten att vara dirigent
Bengt Anell: Grottkonst

- 1964 Percy Backlund: Resor i Orienten
1965 Olof Behm: Om hembygdskänslan
Sven-Bertil Jansson: Glimtar från Jamtamots historia
Gustaf Näsström: Intryck från Rom

Det är som synes många ytterst olikartade ämnen som har behandlats till jamtarnas uppbyggelse. Förteckningen torde bekräfta den tidigare iakttagelsen om att 30-talet var en livlig verksamhetstid, men även flera år på 50-talet och ett par på 20-talet har varit innehållsrika i detta avseende. Från 1958 och framåt är det ganska magert; en del av förklaringen härtill är att Jamtamot på senare år varit inblandat i festverksamhet och annat inom nationen i en utsträckning som tidigare inte förekom. Den tid och de krafter som tagits i anspråk för utåtriktad verksamhet har inkräktat på möjligheterna att skänka vederbörlig omtanke åt motens utformning.

Det framgår av talarlistan att Jamtamot har anledning att särskilt sända tacksamhetens tankar till ett antal personer som gjort upprepade framträdanden i föreningen. Först och främst gäller detta Gustaf Näsström som alltsedan 20-talet flera gånger varje decennium generöst låtit jamtarna ta del av sin talekonst. Ernst Arbman och Carl-Allan Moberg, som båda blev professorer, var flitiga talare liksom Harry Söderman, den internationellt kände kriminalexperten. Både Eric Festin och Lennart Björkquist har talat i Jamtamot oftare än vad som framgår av listan ovan; de båda landsantikvarierna avlade en tid årliga besök i samband med förberedelserna till Jämtens tryckning. Gustav Hedenvind-Eriksson var med fyra gånger under 40- och 50-talen och fängslade med sina berättelser om sina egna erfarenheter under ett händelserikt liv. 1956 var Jamtamot samlat kring en brasa i Vårdsätra gård; redogörelsen säger:

"Glimtar från sitt verksamma liv gav oss Hedenvind, förtäljande om sin ungdoms pappersstöder för att kunna stilla skrivhungen, om vinande hurringar som straff, om det första honoraret på fem kronor, om saltstänkta sjöresor, om bonde-liv och om allsköns äventyr, vilka alltid till slut fört honom

Storjamtarna Gustav Hedenvind-Eriksson och Anton Andersson.

tillbaka till pennans och diktens värld. — Sistlidna vinter blev han sjuk. Gick då i idé ett par månader och kom ut med en fast tro på att få leva ännu en 25—30 år. — Ödmjukhet intill självutplåning visade Hedenvind inför den nära förestående stunden, då han skall promoveras till hedersdoktor. Själv ansåg han sig oduglig, okunnig och utan förtjänster, men vi jamtar hyllar honom och vet liksom landets lärde mera därom.” (Sven-Bertil Jansson.)

Även författaren Aksel Lindström var med flera gånger under 50-talet än vad listan visar. Han läste bl. a. ur sina egna verk. Nils Thomasson har varit ett färgstarkt inslag i motbilden, och Georg Dalunde roade många gånger med sitt historieberättande. Endast några få av de uppräknade talarna har saknat anknytning till Jämtlands län. Flera har varit unga jamtar just aktiva inom föreningen.

Sång

Sången har alltid haft sin givna plats i Jamtamot. Med förkärlek har man sjungit sånger från hemprovinsen. Föreningen fick sin första sångbok i december 1932; sålunda lyder protokollet: ”Förklarade broder ÖH med av rörelse darrande stämma, det sångboken å tidningen Upsalas tryckeri nu i lönnedom färdigställt, samt komme att på motet utdelas, så fort den ännu icke anlände fogden visat sig. En lång och betydelsefull Jamtamotsfråga var därmed ur världen.” (Nils-Daniel Vik-

lund.) Förfarandet vid tryckningen låter ana att Anton Andersson låg bakom den; han var ju anställd som journalist vid Tidningen Upsala. Denna sångbok är ett åttasidigt häfte innehållande nio nummer. Med den nu i bruk varande sångboken, som trycktes 1951, har den gemensamt Jämtlandssången och Sång vid Jamtamot, dialektsångerna Mæn je va e litta töus, I buom samt Epigram, dessutom även Gaudeamus igitur. De övriga tre som utgått vid redigeringen av den nya boken är Sång till Jämtland (ord av G. Rydstedt), Lämner gemaken och Karl-Magnus. Den sistnämnda rubriceras som "Lärodikt med uråldriga anor inom Jamtamot". Efter 40-talet har den tydligen förlorat sin aktualitet, men det framgår av protokollet att den var mycket populär dessförinnan.

Den nya sångboken, som för övrigt börjar bli i behov av omredigering den också, upptar trettio nummer. Av de nytilkomna sångerna är sju stycken dialektvisor. Ätminstone under det sistlidna decenniet har de populäraste varit Mæn je va e litta töus, Væla e sa ovonsjle kringlu å stor och Stortåa, de två senare med ord och musik av Alan Kristenson.

Utom dessa nedtecknade sånger har också andra genljudit i jamtaförsamlingen. Till dessa kan man räkna de ofta egenartade versioner, såväl i fråga om ord som ton, av våra vanliga svenska luciasånger, som glatt jamtarna varje december-mot sedan luciafirandet blev en tradition inom föreningen. 1948 tycks det första luciamotet i den stil som sedan blivit gängse ha hållits. Manliga Lucior och tärnor har varit regel, och dessas utstyrsel har aldrig varit lämpade att visa upp för utländska turister med intresse för genuina svenska folkseder. Från 1948 berättar skrivaren: "Lucia med sina tärnor gjorde sitt intåg med kaffet och konjaken. Lucia Lindström (i en raffinerad klänning från Lilla Edet) med sin spröda stämma och tärnorna Dahlberg och Danielsson med sina ljuva, strålade ansikten gav just det väsentliga i Lucias budskap till oss. Halléns ypperliga nygestaltning av texten till Luciahymnen medverkade i hög grad till succén." (Elis Mannegard.)

Ett par gånger på 50-talet var Lucia faktiskt en så att säga

riktig kvinna, men mest har det varit spexande jamtar, som i redogörelserna oftast fått nöja sig med kritik av detta beska slag: "... sedan inströmmade en synkopierad Lucia, Thor Björn Folestad, med tärnor. De gastade och sjöng som om någon fått ett ljus i vrångstrupen, och en ny missuppfattning, den om ljusdrottningens idé, måste ha uppstått hos den närvarande amerikanen." (Bure Holmbäck.)

Men bättre sångare har lyckligtvis låtit höra sig under moten. Ett exempel från 1917: "Ur nöjessynpunkt kan sägas att kvällen var en av de trevligaste. Br-na Behm, Nilsson och Jakobsson överbjödö varandra i sång- och musikprestationer, som livligt senterades och applåderades. Skrattade någon på fel ställe, berodde det säkert på klanglådan, åtminstone lossades inga skott mot pianisten. Som en följd av den allmänna beundran av våra sångare väcktes förslag om bildande av en sångkvartett, vilket beslöts..." (Birger Kjellson.) 1920 nämns ett framträdande av denna kvartett under ledning av Valdemar Nilsson, vilken även själv framträdde som solo-sångare. Under tidernas lopp har bröderna förnjöt varann med sång och musik. Många har spontant sjungit, andra har spelat piano. Folklåtar på fiol har varit ett inte ovanligt programslag, vid ett par tillfällen t. o. m. framförda av Karl Tirén och Ernst Arbman.

Sång på 30-talet

30-talet tycks ha varit sångens och musikens blomstringstid inom Jamtamot. Alan Kristensons redogörelse från påskmotet 1935 samlar i en paragraf sångare och recitatörer; några av de livaktigaste jamtarna passerar revy: "Skrivaren, som väl känner sin bok, hämtar ur en redogörelse för ett påskmot år 1932 på Övre Phoenix följande livfulla skildring: 'Nu blev äggsexan en enda röra. Man greps av anemisk svindel i arktisk nakenhet med lungorna som vingar, tills i en avlägsen detonation av färger solen förlorade medvetandet och gula trumpetstötar blänkte mot kopparhorisonten.' Ägde skrivaren denne skildrares (Erik Lindgren) intensiva förmåga att uppsuga och åter utspy ett påskmots alla ingredienser, skulle han utan tvivel ha kunnat skildra, hur br. Kjells (Kjellén) historia om

4 småläninngar smälte samman med Godards Berceuse till en konstnärlig njutning, och huru br. Abrahamssons tolkning av Karl Asplunds Hjältarna i sitt avmätt dramatiska men dock avgjort inspirerande utförande lockade Kjell att med sitt slagnummer "Säg farväl lilla fjärl!" väcka jamtarnas dådlust och hjältemod. Skrivaren skulle ock ha kunnat berätta, hurusom han själv med ett ödesmättat och realistiskt kväde på sin beröktade skrovliga dialektton jagade den förtvivlade Edwall ut på den klassiska musikens gröna ängder, där denne plötsligt befann sig så väl i den svala tunna luften med dess ljuvliga dofter, att han satte Mozarts trollflöjt till sin mun och lät dess översinnliga toner omgiva oss som ett blått töcken. Skrivarens bondska härkomst gjorde sig nu gällande i det att han ledde sitt husdjur, Trustavrensen, ut på dessa ängder att där beta dess saftiga gräs. Uppförde sig dock vrensen så illa, att broder Edwall hämnades genom att föredraga sina ungdomsynder, vilka kunde rubriceras som Mosaik, Furufnatten, Norrland samt sist men icke minst Jag vill sjunga. Då reste sig emellertid motet som en man och förklarade enstämmigt, 'att vintern rasat ut' och föredrog jämväl som varnagel Elvira Madigan för att sedan i samma andetag besluta, att Saxon skulle kallas till föredragshållare nästa termin.

Kjelldén förekom ytterligare en gång i och med Stenhammars Positivvisa, som han sjöng med vanlig brio. Sedan gingo hushållerskorna omkring med brickor och togo betalt till det ödesmättade ackompanjemanget av Tiggarstudenten, fyrhändigt och verkningsfullt utförd av brr. Blomstrand och Gudmundsson. Uppsteg därefter br. Sixten (Rydén) och höll ett tal för biskop Aulén, varför klockan kunde anses slagen halv två."

Recitation har ofta förnöjt jamtarna, även om denna underhållningsform inom föreningen mest tycks tillhöra mellankrigstiden. 20-talets recitatörer spände över vida fält. Karlfeldt framfördes av Andreas Andersson, som också förstod att läsa Äckes jämtmålsdikter. Många jamtar har föredragit egna alster,

Recitation

t. ex. Alan Kristensson och Erik Lindgren från 30-talet. Idyll och epigram kallades ett verk som gladdé jamtarna mången gång på 20-talet. "Ingen kunde väl heller hålla sig allvarlig vid åhörandet av de två brödernas tokroliga äventyr och halv-filosofiska utläggningar", konstaterar skrivaren Bertil Nordenfelt 1924 om "det stora upsaliensiska diktverk, som en gång i tiden författats av brr. Erik Amnéus och Karl Eriksson". Tyvärr ges inga närmare upplysningar om innehållet, men långa tider framåt ropade jamtarna på att åter få lyssna till mästerverket.

*Jamtarna
som förfat-
tare*

Det har redan framgått att jamtarna själva varit produktiva litterärt.

Dryckesvisegenren har odlats av flera jamtar. I protokolls-boken finns inklustrade två visor på dialekt, med all sannolikhet diktade av Alan Kristenson. De exekverades på ett mot 1935:

Bare möule
Brö vål döule torrt å skærret
Å te skåvle
ti se såvle e int værret
Men om mæ at såvlan
fåur nå leta stærret
et mæ store skåvlan
ta bå torrt å skærret
(mel. Glada änkan)

Se stäscher ske ein int litte påu
ein vinn just frie, se e'n bedregen
Mæ supom ere å jæmt e schåu
ein vinn int smaka, förrn dom e tegen.
Ta kvinnfolk vill ein int si nå meir
men supe tar ein ju bære fleir
....aaah bære fleir
(mel. Månen vandrar sin stilla ban)

Alan Kristenson har redan blivit citerad åtskilliga gånger. Det råder heller inte någon tvekan om att han är den störste

skalden i Jamtamots historia. I anslutning till hans protokoll från mitten av 30-talet finns ytterligare ett par dikter av hans hand inskrivna. Dessa ger uttryck för betydelsen av vänskapen och kamratskapet inom föreningen och förtjänar inte minst därför att särskilt begrundas. Här återges den ena:

Till alla Jamtar

Je vill bære tacke deck brör
för ahlit mhæ fått vö ilag.
De va gott te få stane för
å vile nå leta tag.

För mhæ gåur oss lätt tröten å södd
når vilom emilla e långt
på veje, där jammt mhæ e nödd
te ähltes å ha ne trångt.

Å då blir'e e namnlös fröggd
te deile på veja såun
mæ folk ifrå såmmå böggd
ta nestebrön heimefråun.

Nu gåur mhæ en vårssen vej —
gu veit, når mhæ råukes ijann.
De va gott te få vile sej
å bli tegen såun hårrt i hann!

24 okt. 1936

Men den mest omfattande litterära produktionen svarar givetvis de gångna femtio årens skrivare för. Det föreligger nu tre fullskrivna foliovolymerna och en bara påbörjad, vilka innehåller redogörelser för så gott som alla mot från 1915. På några punkter kan man misstänka att mot ägt rum utan att ha blivit protokollförda; detta gäller särskilt som redan påpekats åren 1953—54. Volymerna omfattar: I. 1915—1938. II. 1938—1950. III. 1950—1961. IV. 1961—.

Uppläsningen av redogörelserna för föregående mot har

Motsredogörelserna

varit en mycket uppskattad och viktig programpunkt. Skrivarna har ofta rönt stor uppskattning på grund av sin formuleringsförmåga, men lika ofta har de råkat ut för bister kritik från bröder som ansett sig minnas bättre. 1929 försvarar sig skrivaren, Axel Rappe, mot sådana angrepp: "Först upplästes protokoll. Vilket till skrivarens olustbetonade häpnad blev föremål för bröderna Carl Zetterströms och Carl Lindbergs opassande *kritik*. Enligt gammal tradition i Jamtamot äga ju protokollen intet egentligt samband med de futtiga händelser, varpå de alludera. De äro lyckligtvis inga fotografiskt tillförlitliga polisrapporter över bara ögonens och öronens yttre observationer, utan, som allt intressant här i världen, (även i Upsala), utflöden av fantasien och intuitionen. Till all lycka kan ju, enligt Bergson, ett momentant iråkat tillstånd icke perpetuellt fasthållas. Mina protokoll äro, med andra ord, romantiska fiktioner."

I själva verket har skrivarna också ofta visat en tendens att låta de litterära ambitionerna dominera över viljan att återge vad som inträffat under moten. De allra första årens protokoll är övervägande förda i en tämligen normal sekreterarestil, men det dröjer inte länge förrän framställningen lättas upp. Under tidernas lopp har en mängd mycket roande redogörelser sett dagens ljus. Några citat behöver inte anföras här; de finns på nästan varje sida i denna skrift.

Skrivarna har också uttryckt sig på vers. Efter smärre preludier skedde det i längre sammanhängande text första gången 1932 genom Erik Lindgren, som då versifierade nästan en hel redogörelse, vars paragraf I i sin korthet lyder:

Motet öppnades i första paragrafen
av Överhövdingen, som satt i den berömda schlafen.
1952 har skrivaren, Bure Holmbäck, anlagt en modernare
versdräkt; sålunda beskriver han sig själv:

I denna upprördhet
en fast punkt;
i detta kaos

en behärskad klippa:
o att bland dessa vrålande
och dessa skakande
och dessa rytande
se denne,
mannen av skrivdonen
och den kyliga observansen:
Skrivaren föredrager sitt protokoll.

På 50- och 60-talen har ytterligare ett fåtal skrivare stundtals använt sig av versform. Särskilt excellerade Birger Caspari i kända rytmer och versmått.

Den som studerar Jamtamots protokoll från fem decennier finner många gånger anledning att lovorda skrivarna för deras förmåga att fånga stämningen vid moten, men ibland måste man också beklaga att de vissa gånger gör sina referat väl summariska. De litterära omsorgerna döljer tyvärr ofta saken som skall beskrivas. Följaktligen får man inte vid alla tillfällen tillräckliga upplysningar om vad som skett vid moten; man saknar ofta referat av viktigare diskussioner, liksom det stundom tycks brista i sinnet för de lustiga detaljerna i umgänget på motet, sådant som kanske bäst kan spegla varje tids jamta-atmosfär. Skrivarna är mest till sin fördel när de uttrycker sig på prosa och sätter saken före formen: det är nämligen det faktiska händelseförloppet vid ett mot som är det roligaste och mest minnesvärda. Det är lätt av vid en genomgång av det samlade redogörelsematerialet se, att de ganska långa och rakt på sak gående protokoll som exempelvis levererats av Bertil Nordenfelt och Alan Kristenson måste ha varit de som har roat sin samtid bäst och att dessa på samma gång ger eftervärlden den bästa informationen om sin tids Jamtamot.

Från skilda tider finns också bevarade fotografier inklistrade i protokollsböckerna. De första är från Lännamotet 1924, då Anton Andersson och Bertil Nordenfelt hjälptes åt att fånga jamtarna i situationer ute i naturen och inne vid matbordet. *Bildmaterial*

En av dessa bilder visar glada jamtar kastade huller om buller i gruset utanför gästgivargården; fotots suddiga kvalitet antyder att det inte heller var något fel på fotografens uppmärksamhet. Från 20- och 30-talens mot finns sedan bevarade några gruppbilder. De torde väl åtminstone i flertalet fall härstamma från Anton Anderssons kamera. Denne deltog regelbundnare än någon annan i Jamtamots sammankomster alltifrån 10-talets senare år till något före sin död 1960. Hans insatser som fotograf är ovärderliga för föreningens historia, även om de stundom tycks ha irriterat jamtarna under pågående mot. Det framgår av en skrivarsuck från 1944:

§ 15—§ 27 ”Ska inte Anton knäppa snart!” (Lennart Holm)

Från senare tid finns ett något större antal bilder bevarade, bl. a. från de stora moten 1950, 1955 och 1965. Från 1958—59 märks en serie färgbilder tagna av Bo Lindhammar med bl. a. scener från receptionen.

Men det existerar också ett ganska stort antal teckningar knutna till redogörelserna. Det är karikatyriska studier av skilda jamtafysionymier. Upphovsman till flertalet av dessa är storjamten Emanuel Eriksson, som under sin agronomtid på Ultuna var en trågen motsbesökare. Hans teckningar hör hemma på 30-och 40-talen och gör honom förtjänt av tillnamnet Pictor.

Det kan också nämnas att Jamtamot har velat försäkra sig om ett mer omfattande bildmaterial genom att vid ett par tillfällen utse en ordinarie fotograf. Det skedde 1957, men det rätta allvaret präglade inte valet den gången, alldenstund Truls Nässén utsågs trots sina protester som betingades av att han saknade kamera. Han trädde naturligtvis aldrig i verksamhet. Men 1965 har ett nytt beslut fattats om tillsättande av fotograf.

På åtskilliga sätt har jamtarna roat sig själva och varandra. Det finns dock ingen möjlighet för en sentida jamt att ge exempel på minnesvärda episoder från tidigare år; varje jamt som läser citaten ur redogörelserna lär själv bäst kunna mana fram de bästa minnena. Från det senaste decenniets verksamhet

kan man däremot erinra t. ex. om blåsorkestrernas uppträdanden. *Blåsorkestern*
Denna framträdde för första gången i Jamtamot vintern 1956 och fick då denna recension av skrivaren: "Aldrig har väl 'Inbelupna glasen. . .' klingat skönare och lödigare än denna kväll, aldrig har väl 'Vandringssång' av Melander varit så nära att få folket att vandra sin väg." (Sture Lidén) Orkestern fick snart namnet "Reddningscorpsen" och bestod i sitt första framträdande endast av fem man, varav en icke var jamt utan t. o. m. lånad från en annan nation. Dessa var: Bengt Edwall (OH), trumpet, Lars Hamberg, trumpet, Magnus Hjelm, (utblöling), bastuba, Jan Gavelius, klarinett och Sture Lidén, basun.

Flera år framåt underhöll orkestern vid moten. Mycket snart ändrades namnet till det nuvarande Phontrattarne, och för varje år tillväxte den i antal instrument och blåsare. Numera är dock inte Phontrattarne en institution inom Jamtamot utan har övergått till att vara hela Norrlands nations egen orkester i konkurrens med Hornboskapen och andra blåserier. Nu framträder den bl. a. årligen vid sista april med en eftermiddagskonsert från nationens altan. Antalet jamtar i den är fortfarande stort.

Ett annat exempel på det senaste decenniets poänger är de s. k. konspiratörernas verksamhet. Vid flera mot under 60-talet har två jamtar utsetts att fungera som konspiratörer i all vänskaplighet. Deras hittills främsta bedrift utfördes i anslutning till vårmotet på Skokloster 1962. De konspirerande Rudolf Aust och Sven-Bertil Jansson lyckades då vid hemresan överrumpla den hyrda båtens kapten och övertala honom att lägga ut, trots att de övriga jamtarna ännu inte hunnit ned till kajen. Båten styrde ut, och det var endast konspiratörernas barmhärtiga sinnen som så småningom kom dem att låta fartyget vända tillbaka och hämta de nödställda våryra jamtarna.

Nachspiel har väl i alla tider för aktiva jamtar följt på moten. De äldre skrivarna är flitigare med att rapportera om dylika. Ett citat från 1918 får återkalla denna samvaroform i minnet: "Vidtog nachspiel i Odénska lägenheten, som befanns

Nachspiel

placerad ovanpå ett hyrkuskverk och absolut skränfri. Ur en säng framdrogs en gluntsångare, som tillsammans med br Odén framförde mästerverken på ett utmärkt sätt. Överhövdingen (Lars Faxén) avsjöng med vanlig entusiasm och dramatisk gestikulation några landsmålsvisor. Beträffande ett på skrivbordet placerat kvinnoporträtt bevisade br. Palmér oemotsägligt, att det var överlägset varje annat kvinnoporträtt på varje annat skrivbord i varje annat studentrum. Djupt rördd började då värden utöva välgörenhet i stor skala, bjöd på choklad med smörgåsar, cigarretter och tobaksflätor. Efter ytterligare sång upplöstes nachspielet kl 3 f.m." (Gudmar Hasselberg)

*Fonden för
vård av prof.
Zetterströms
grav*

Vid flera tillfällen har uppkommit förslag om insatser till hembygdens fromma. 1923 tycks aktionen för ordnandet av professor Carl Zetterströms grav på Vaksala kyrkogård ha satt igång. Två år senare har man genom S. H. T. Kihlgren tagit reda på att Norrlands nation hedrat grundläggaren av Jämtlands bibliotek genom att 1893 ha satt upp det staket som ännu omger graven. Den av Jamtamot startade insamlingen av medel till fortsatt och förbättrad vård av graven hade 1925 inbragt 258 kronor. Det gick långsamt att uppbringa de erforderliga 500 kronorna, trots att östersundstidningarna hjälpte till med att på sina expeditioner hålla listor tillreds. I det publicerade uppropet, undertecknat av John Lindgren (OH) och Bertil Nordenfelt (skrivare), läser man bl. a.: "På Vaksala kyrkogård strax invid Upsala ligger professor Zetterström begravnen. Fyra mäktiga lindar i gravplatsens hörn skänka frid och ro över den anspråkslösa graven. Men hundra år ha icke gått denna spårlöst förbi. Endast med svårighet kan man urskilja namnet på den höga och smala gravstenen. De järnpelare, förbundna med tunga kedjor, vilka omgiva graven, ha förlorat sitt fäste och luta mot fall. Graven gör intryck att vara hemfallen under människors glömska. — Annorlunda bör hembygden bevara minnet av sin välgörare. Det är en heders-

sak för oss jämtar att tillse, att prof. Zetterströms sista viloplats hålles i vårdat skick. Den jämtländska studentföreningen Jamtamot i Upsala har därför tagit denna sak om hand och beslutat en insamling för åstadkommande av en gravfond, varav den årliga räntan skulle användas till gravens vård och skötsel. Graven behöver icke göras om; dess enkelhet är dess skönhet. Vad som erfordras är tillsyn och omvårdnad.”

Insamlingen förefaller att ha varit avslutad 1928; ett beslut finns antecknat om att pengarna skall överlämnas till Vaksala kyrkoråd den 1 juli detta år. Om detta skedde då eller senare är ovisst. Nästa uppgift är från 1931 och meddelar, att kyrkorådet beslutat att från och med år 1932 endast ta i anspråk 400 kronor av de insamlade medlen till gravens ans. Jamtamot beslöt att använda de övriga 100 till restaurering av graven.

Hösten 1933 startades en liknande aktion. Stationsinspektör Karl Tirén var hedersgäst vid ett mot och talade om Lapp-Nils, Jämtlands legendariske storspelman, död i Offerdal 1870. Tirén kom också med ett förslag; protokollet säger: ”Efter ovationerna och sedan talaren avtackats och avhurrats, konstituerades ett sammanträde för att diskutera igångsättandet av en av br. Tirén föreslagen insamling för resandet av en minnesvård över Lapp-Nils på Offerdals kyrkogård, en insamling, för vilken Jamtamot skulle stå i spetsen. Efter en stunds diskussion beslöts, att Jamtamots styrelse skulle omhänderha saken, d.v.s. verkställa upprop i pressen, låta trycka insamlingslistor etc. Grundplåten tillkom redan samma kväll, br. Näsström föreslog att man skulle vända sig till Olof Ahlberg att inkomma med förslag till minnesvården.” (Johan Andersson)

1934 har emellertid Eric Festin upplyst jamtarna om att Bengt Bixo i Svenska Ungdomsringen för bygdekultur redan 1925 tagit initiativ till en Lapp-Nils-fond; även Heimbygda var inkopplat på frågan. Jamtamot beslöt nu etablera samarbete med Ungdomsringen och Heimbygda. 1943 beslöt man att låta Jamtamots fond uppgå i Heimbygdas, och därmed var ärendet utagerat för Jamtamots del.

Vid det flera gånger nämnda Lännamotet 1924, då diskus-

*Lapp-Nils-
insamlingen*

Jamtating

sionen var livlig, behandlade man även en tanke på att anordna ett slags hembygdskurs eller jamtating hemma i Jämtland. "I fråga om hembygdskurserna ansågs 'Arnljot' böra uppföras under medverkan av P-B. Samarbete borde ej förekomma med 'Heimbygda' eller annan liknande förening; vi borde själva kunna stå för rusthållet samt arrendera ut servering, dans o.s.v. Någon eller några rika jämtar borde intresseras för saken, så att ekonomiska garantier kunde åstadkommas. Spelmanstävlan borde ingå i programmet; härtill kunde vi säkert räkna på Karl Tirén och Ernst Arbman. Carl Sehlin nämndes bl. a. som föredragshållare." (Bertil Nordenfelt)

Hembygdsfesten avhandlades under hösten samma år. Sandviken, Frösön, Sunne, Sveg, Hackås och Berg nämndes som lämpliga platser att välja bland för arrangemanget. Men entusiasmen var inte längre så stor som i Länna, vilket framgår av redogörelsens referat av ett av John Lindgrens inlägg: "Br. Joar insåg att ett jamtating är en vidlyftig sak; det är symptomatiskt att förslaget uppkom i Länna!" (Bertil Nordenfelt) Initiativet förföll efter detta och det blev ingenting av med hembygdsfesten.

*Jämtlands-
veckan 1961*

Men sedan man på 50-talet diskuterat möjligheten av en Jämtlandsutställning i Uppsala, togs i början på 60-talet ett initiativ som resulterade i den största manifestationen utåt i Jamtamots historia. 19—25 mars 1961 arrangerade jamtarna nämligen en Jämtlandsvecka under uppbyggande av stora ansträngningar. I spetsen för evengemanget stod triumviratet Sven-Bertil Jansson, K. Erling Jacobsson och Sten Rentzhog, men flera tiotal jämtar var i rörelse för att bringa företaget i hamn. Syftet var att ge en så samlad bild som möjligt av jämtländska kulturyttringar i det aktuella läget.

Under hela veckan pågick en konstutställning med då verk-samma konstnärers verk, vilka fyllde hela Norrlands nations stora sal. Inte mindre än 33 Jämtlandskonstnärer var representerade med högst fem verk var. Där kunde man sålunda bl. a. skåda Erik Byström, Emil Näsval, Herman Talvik, Berta Hansson, Lennart Åsling, Ingegerd Möller, Ingeborg Strangell,

Paul Jonze, Ante Karlsson-Stig, Gustaf Edwall och många andra. Vernissagen var mycket välbesökt och uppmärksammades som hela veckan flitigt i pressen. En samling böcker av typen jämtlandica, skänkta av Wisénska bokhandeln, utställdes också tillsammans med en del konsthantverk.

Fyra särskilda kvällsarrangemang förekom under veckan. Den första kvällen talade Halvar Sehlin i anslutning till ett antal färgbilder från Indalsälven. Dessutom framträdde författarna Aksel Lindström, Sten Hansson och Ing-Mari Eriksson med uppläsning. På tisdagskvällen var det konsert med deltagande jämtländska och härjedalska musiker i förskingringen, de flesta aktiva i det stockholmska konsertlivet, nämligen Greta Nilsson-Önstad, Artur Nestler, Åke Olofsson, Axel Herjö och Karl Ove Mannberg. Två dagar senare följde en afton med kyrkoherde Gustav Park, som talade om samernas svåra situation, och Gustaf Näsström, som betitlade sitt föredrag Jämtland på 1700-talet. De unga violinisterna Salmo Sahlin och Lars Åke Fresk spelade folklåtar. Till sist avslutades veckan på lördagskvällen med en gask, då man åt laxöring och mylta och lyssnade till Yngve Gamlins gästuppträdande.

Ett resultat av Jämtlandsveckan är att Jamtamot nu har en boksamling, som inhysts i Norrlands nations bibliotek. Det kan i det sammanhanget nämnas att föreningen redan tidigare ägt en del böcker. Redan på 30-talet beslutades om inköp av verk av Jämtlandsförfattare; det var en vacker tanke som låg bakom: "...motet uppdrog nu åt fogden att som en lovvärd början till Jamtamots understödjande av jämtländska författare inköpa och till Norrlands nations bibliotek överlämna ett ex. av Hedenvind-Erikssons 'På friköpt jord'."

Sitt intresse för den jämtländska litteraturen har Jamtamot även manifesterat i form av en hyllning till Gustav Hedenvind-Eriksson på hans 80-årsdag 1961. Tillsammans med Norrländska Uppsalakamrater gav man då ut en skrift om dennes förstlingsverk "Ur en fallen skog." Det var en uppsats av Karl-Hampus Dahlstedt (Hedenvinds debutroman och dialekt), som trycktes i bara 25 exemplar.

*Betydelse för
andra för-
eningar*

Jamtamot har också haft en viss betydelse för ett par andra föreningars uppkomst. Jamtarna deltog i 30-talets preludier till Jämtland-Härjedalens Gille i Uppsala: 1934 arrangerades ett enstaka gille av jamtar. Men det blev den gången inte någon fortsättning. Först i slutet av 40-talet kom Gillet i gång på allvar, då med jamten Alan Kristenson som en av initiativtagarna.

I mars 1960 föddes Samfundet Storsjöodjurets Vänner. Det startades av de vid ett mot mest uthålliga nio jamtarna, som sedan dess är dess ständiga ledamöter. Det var Carl Hallencreutz (initiativtagare), K. Erling Jacobsson (preses), Staffan Granberg, Hans-Göran Jonsson, Ove Klang, Carl-Eric Ericsson, Sven-Bertil Jansson, Arne Reinhammar och Kjell Zetterström. Samfundet delar årligen ut ett stipendium till den som bäst främjat en i positiv anda bedriven forskning rörande Storsjöodjuret och dess verkningar.

*Verksamhet
inom nationen*

I nationslivet har Jamtamot ingripit aktivt på många sätt. Under de senaste decennierna har festverksamheten varit uppdelad på de olika landskapsföreningarna. Jamtarna har arrangerat åtskilliga nationsaftnar, ölafstnar och allt vad de har kallats. Det har ofta varit företag som krävt stora förberedelser och en insats av mycket folk. Många sådana kvällar har blivit stora succéer, och Jamtamots rykte som festarrangörer för nationen har stadigt varit gott. Man kan t. ex. erinra sig den s. k. Joelmässan, en glad tillställning år 1956 under ledning av Herbert Larm. Kams, tunnbröd och messmör var kosten; buskteater och en parodisk jämtlandsutställning (förfärdigad av John-Erik Zackrisson) roade norrlänningarna.

Sedan 50-talets slut har det varit vanligt att Jamtamot vid sista april vidgat festmöjligheterna för de talrika norrländska studenterna i Uppsala genom att arrangera en Valborgsgask på Hantverksföreningen som komplement till nationens. Som exempel på våryran vid denna fest kan citeras ur Staffan Granbergs tal av 1960: talaren föreställer sig olika kategorier människor levererande sina vårorationer: "Och slutligen, som

kung, jublar jag naturligtvis

Hurra hurra nu är det vår
och i min nåd jag nu bestämmer
att hädanefter varje år
ska de va vår
från januari till december”

Förhållandet till övriga landskapsföreningar har präglats av en viss konkurrens, inte minst nationspolitiskt. Det är främst med Skvadern och Birkarlarne Jamtamot har varit i beröring. Dessa uppvaktade dock generöst sin äldre kollega vid 50-årsjubiléet. I vänskaplig och spexartad tävlan har landskapsföreningarna mötts exempelvis i fotboll (företrädesvis under 50-talet) och i ”skidlöpning” i det bekanta Birkarlarendeth. I nationspolitiskt hänseende har det givetvis inte kunnat undvikas att rivaliserande fraktioner har bildats på basis av landskapsföreningarna. Det är emellertid ett ämne som inte skall behandlas här.

Djupast sett är Jamtamot identiskt med de personer som fyllt och fyller föreningen med liv. Praktiska svårigheter förbjuder en uppräknig av dem alla. Men man kan erinra om den betydelse det haft, att många jamtar under en längre tid på ett eller annat sätt varit knutna till föreningen. Av 10-talets medlemmar, som utgör den levande förutsättningen för alla senare tillkomna, har åtskilliga bevarat sitt intresse för Jamtamot och genom att då och då återvända med sin personliga närvaro vid moten stärkt sammanhållningen och traditionerna inom föreningen.

Initiativtagaren Ossian Ericsson, som under sitt liv fått se Jamtamot anta former och proportioner som han inte kunnat räkna med vid nystiftandet, har själv vårdat sig om sin planta genom att avlägga flera besök efter sin egentligen aktiva tid, nu senast vid 50-årsjubiléet 1965. Fastare än någon annan har Olof Behm haft blickarna riktade på Jamtamot, och vid talrika

*Personliga
insatser*

besök vid mot ännu på 50- och 60-talen har han även försökt hålla föreningens maskineri i gång genom ekonomiska bidrag. Jamtamots ekonomi har nämligen oftast varit ihålig, och säkerligen är det först under de allra senaste åren på 60-talet den blivit mera tillfredsställande. Det nuvarande stabila läge, som är grundförutsättningen för denna skrifts tillkomst, är resultatet av att jamtarna så ofta uppträder som festarrangörer för Norrlands nation i dess helhet. Den verksamheten har blivit allt mer inbringande.

En annan 10-talsjamt, som haft betydelse för föreningen senare, är Lars Faxén. Han förekommer särskilt ofta i protokollet från 40-talet och var en uppskattad motsdeltagare. Skrivaren antecknar från majmötet 1950, tydligen Faxéns sista mot på länge: "Lasse Faxén talade vackert om Jamtamot och hembygden och grät sin svanesång. Att gå på det här motet kändes som att gå på sin egen begravning. En tröst var dock att han slapp betala den själv. Han hade nämligen blivit inbjuden." (Torsten Dixelius) Gösta Wikegård och Ragnar Berg, två av de första jamtarna, var också närvarande någon gång på 50-talet.

Två 10-talsjamtar som förblev Uppsala trogna var Kalle Nilsson och Anton Andersson, båda försynta bröder, som få jamtar ända fram till 50-talets slut undgick att komma i beröring med. Som förut framgått har Antons kamera försäkrat Jamtamot om bilder från gångna decennier, och i sin egenskap av journalist såg han ofta till att föreningen fick publicitet, när intressanta föredrag hölls vid moten. Flera episoder med Anton som huvudrollsinnehavare förtjänade att återges: här är en glimt från ett mot 1930, då även rektor Hägglund, kallad farbror, var närvarande: "Efter aväten supé framskrider br. Anton till farbror H(ägglund) och räcker honom sin ärliga tidningsmannanäve till en hederlig jamthälsning. Dock missförstod farbror situationen å det pinsammaste, troende att br. Anton med ett s.k. jiu-jitsu-knep ville fälla honom till golvet dymedelst görande honom skadelös, och tog han hr. tidningsmannen i upptuktelse. Men br. Anton, vilken som ingen annan

fått talets gåva, övertygade vördade rektorn om hans stora misstag, och förvandlades såsom genom ett trollslag farbrors bistra uppsyn till det soligaste leende, det där vi äro vana i Jamtamot.” (Gösta Eriksson)

Rätteligen borde ett försvarligt antal jamtar ägnas en speciell uppmärksamhet som föreningens tack för deras insatser. Det framgår av protokollen att många besjälats av ett brinnande intresse för Jamtamot. Man skulle då nämna John Lindgren, Gustaf Lidén och Lars Magnus Holmbäck, tre överhövdingar som alla uppburit sin värdighet i vardera tre år. Om uppskattningen av den senare vittnar att han 1951 utsågs till Storjamt: ”Sedan broder goden, Lars Magnus Holmbäck, avlägsnats genom ett imaginärt telefonsamtal, valdes han raskt till storjamt. Han insläpptes på nytt, och ÖH höll ett entusiastiskt lovtal över Lars Magni insatser i Jamtamot sedan många år, varefter han draperade LM:s glesnade lockar med en välpressad storjamtluva, som stod mycket bra mot ansiktsfärgen.” (Bure Holmbäck)

Men de bristfälliga möjligheterna att nu rätt värdera olika tiders personliga insatser gör det klokast att låta de talrika protokollscitaten ovan mana fram några av de gestalter, som enligt dessa historiens blad bevisligen berikat gemenskapen inom Jamtamot.

Med det stigande antalet studenter i Uppsala ökar numera även mängden jamtar avsevärt för varje år. Men trots att antalet jamtar, mer eller mindre aktiva, nu får räknas i flera hundratal, så är moten oftast inte avgjort talrikare besökta än de av de bevarade bilderna att döma tycks ha varit exempelvis under 30-talet. Det förhåller sig med andra ord så att av alla som fyller stadgarnas ”jamtkrav” och sålunda invälsjs är det bara en kärntrupp, som visar ett riktigt aktivt intresse för Jamtamot. Orsaken härtill får man väl söka i den övermäktiga konkurrens från ett allt mer differentierat nationsliv i övrigt, som en exklusiv förening av Jamtamots karaktär har att möta. På senare år har Norrlands nation också fått sina särskilda

*Jamtamot
och fram-
tiden*

delnationer; Jämtland-Härjedalens länsförening erbjuder ett forum både för manliga och kvinnliga studenter, och många jämtar föredrar att söka sig dit.

I och med länsföreningarnas tillkomst har Jämtamot fått en chans att avlasta sig en del av åtagandena i nationslivet. Det aktiva antalet jämtar utgör en ganska exklusiv grupp inom nationslivet. Föreningens framtid torde komma att bero av om man rätt kan rannsaka sina speciella förutsättningar. Det väsentligaste syftet måste vara att vårda sig om ett gott kamratskap. Bäst lär det kunna ske genom att man sporrar jämtarna till initiativ, som berikar samvaron under moten. Det är moten som är Jämtamots livsrum.

JAMTAMOTS ÖVERHÖVDINGAR 1915—1965

Febr.	1915	Pehr Lugn
Aug.	1916	Olof Behm
Maj	1917	Lars Faxén
Dec.	1919	Anton Andersson
Nov.	1920	Birger Kjellson
Nov.	1921	John Lindgren
Nov.	1924	S. H. T. Kihlgren
Okt.	1927	Andreas Andersson
Nov.	1929	Axel Rappe
Okt.	1930	Lars Sundström
Nov.	1931	Victor Hedberg
Okt.	1933	Erik Lindgren
Okt.	1934	Gunno Hasselberg
Sept.	1935	Nils Landin
Febr.	1937	Folke Bäckman
Okt.	1938	Gustaf Lidén
Okt.	1941	Osten Södergård
Okt.	1942	Einar Öberg
Maj	1944	Lars Magnus Holmbäck
Maj	1947	Gösta Sahlén
Maj	1948	Christer af Winklerfelt
Maj	1949	Lennart Holm
Maj	1950	Nils Linderström
April	1951	Bo Kjellberg
Nov.	1951	Åke Bouvin
Dec.	1952	Erik Eriksson
Ht.	1953	Bengt Magnusson
Maj	1955	Bengt Edwall
Maj	1956	Stig-Arne Hedlund
Okt.	1956	John-Erik Zackrisson
April	1957	Sven-Bertil Jansson
Maj	1958	Gösta Heilborn
Vt.	1959	K. Erling Jacobsson
Maj	1960	Rudolf Aust
Maj	1961	Bengt Göran Lundholm
Maj	1962	Stefan Höglund
Maj	1963	Kjell Zetterström
Maj	1964	Björn Svedbergh
Maj	1965	Lennart Espmark

Dateringarna anger ungefärlig tidpunkt då var och en valdes till ÖH.

